

Магістр 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ТЕХНОЛОГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВНУТРІШНЬОБАНКІВСЬКОГО АУДИТУ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Анотація. Розглянуто теоретично-концептуальні засади організації та методики внутрішнього аудиту валютних операцій у банках як основного елемента системи внутрішньобанківського контролю.

Аннотация. Рассмотрены теоретические концептуальные принципы организации и методики внутреннего аудита валютных операций в банках как основного элемента системы внутрибанковского контроля.

Annotation. Theoretical conceptual principles of organization and methods of internal audit of foreign currency transactions in banks as a basic element of the intrabank control system are considered.

Ключові слова: внутрішній аудит, банк, організація внутрішнього аудиту, валютні операції, внутрішньобанківський контроль.

Сучасний етап розвитку банківської системи України характеризується процесами її становлення і зміцнення, внаслідок чого відбувається концентрація банківського капіталу, розширення мережі банківських структур, видів фінансових послуг, використовуються нові методи і прийоми банківського менеджменту, посилюється взаємозв'язок і залежність банків один від одного. Разом з тим банки підпадають під більш пильний контроль з боку суспільства як регулятори грошового обігу і центри акумуляції грошових ресурсів і їх перерозподілу [1]. З позиції банківського нагляду кожний банк України розглядається як об'єкт контролю, у якому, у свою чергу, повинна бути чітко налагоджена система внутрішнього контролю, що постійно оцінюється відповідно до розроблених внутрішніх і зовнішніх процедур. У цій ситуації неодмінною умовою вдосконалення методів управління є повне використання внутрішніх можливостей банківських установ за допомогою створення дійової системи внутрішнього контролю та її постійної оцінки внутрішнім аудитом.

Вивчення робіт, що відображають ступінь дослідження внутрішнього аудиту, дозволило акцентувати увагу на підходах до формування внутрішнього аудиту і його процедур, які склалися як у російських : Данилевський Ю. А., Шапигузов С. М., Релізов Н. А. [1], так і вітчизняних вчених: Васюренко О. В., Сердюк Л. В., Сидоренко О. М., Карасьова З. М., Каднічанська В. М. [2] під впливом англо-американської школи: Аренс Е. А., Лоббек Дж. К. [3], Дж. Робертсон [4].

Виявлені за результатами дослідження методичні вади в сучасній літературі актуалізують необхідність наукових і практичних розробок для вирішення суттєвих проблем внутрішньобанківського аудиту і відокремлення найважливіших з них: наукового обґрунтування і параметризації предмета аудиту валютних операцій; обґрунтування основних процедур при внутрішньому аудиті валютних операцій у банку; розробки методів внутрішньобанківського аудиту; структуризації та систематизації інформаційного і програмного забезпечення внутрішньоаудиторського процесу; визначення рівня професійного ризику під час аудиту; застосування в аудиті економіко-математичних і статистичних методів. Встановлено, що на цей час в Україні існує невідповідність законодавчого регулювання діяльності внутрішнього аудиту [5; 6].

Тому метою статті є розгляд теоретичних засад організації внутрішнього аудиту валютних операцій у банках як основного елемента системи внутрішньобанківського контролю.

Аналіз стану системи внутрішнього контролю банків України та її основного елемента – внутрішнього аудиту підтверджує, що відсутність принципово нового підходу до організації і методичного забезпечення системи внутрішньобанківського контролю, як однієї з основних управлінських функцій, негативно впливає на загальний рівень управління фінансово-господарською діяльністю кредитної установи і, зокрема, на ефективність управління системними ризиками при здійсненні операцій з іноземною валютою [7].

Відділ внутрішнього аудиту повинен відповідати за проведення огляду системи внутрішнього контролю і визначати, у якій формі дотримується внутрішній контроль. Внутрішній аудит також забезпечує, щоб всі розроблені процедури для обробки валютних операцій, тобто переказ платежів, оплата чеків, надання кредитних засобів, містили елементи внутрішнього контролю. Окрім цього, відділ внутрішнього аудиту має життєво важливу для банку функцію профілактики і виявлення шахрайських дій і створення системи скорочення можливості шахрайства в самому банку. Організація аудиторських перевірок валютних операцій, як показує практика роботи банків України, може бути організована таким чином:

1. Керівник валютного відділу затверджує план і програму внутрішнього аудиту за узгодженням з Головним Контролером і керівництвом банку.

2. Керівництвом банку видається наказ про аудиторську перевірку з формулюванням основних тем майбутньої перевірки.

4. Керівництво валютного відділу зобов'язане надати аудиторіві всю необхідну документацію і іншу інформацію для перевірки, створити умови для її проведення, а також давати пояснення і роз'яснення по запити аудитора.

5. Аудитор дає рекомендації і пропонує вирішення проблем, виявлених у ході перевірки.

6. Ці рекомендації класифікуються у міру важливості і терміновості і включаються на закінчення внутрішнього аудиту і його звіту.

7. Проект висновку і звіту аудитора обговорюється з тими, які перевіряються, для роз'яснення і уточнення окремих питань.

8. За результатами аудиторської перевірки ті, які перевіряються, зобов'язані виконати рекомендації аудитора або надати обґрунтовані роз'яснення неможливості їх виконання керівництву банку.

9. Висновок і звіт аудитора прямують Головному Контролерові і Голові Правління. Голова Правління у разі наявних розбіжностей приймає рішення по рекомендаціях аудитора.

10. Потім висновок і звіт надаються правлінню, яке затверджує рекомендації і (або) вирішує спірну проблему, якщо виконання рекомендацій зажадає зміни порядку роботи або повноважень [8].

До основних функцій внутрішнього аудиту валютних операцій можуть бути віднесені такі функції [2, с. 128]:

проводити оперативні аудиторські перевірки;

готувати висновок внутрішнього аудитора за результатами перевірки валютних операцій,

інструментів, організації діяльності валютного відділу;

враховувати в ході своєї роботи кадрові і матеріальні можливості валютного відділу, що перевіряється, не порушуючи нормальний хід його роботи. Виключення може бути зроблене в разі форс-мажорних обставин;

оцінювати адекватність використовуваних у банку засобів в іноземній валюті поставленим завданням і вимогам контролюючих органів;

перевіряти правильність, надійність і повноту вживання процедур;

негайно повідомляти про виявлені порушення керівництву відповідного відділу, Головному Контролерові і Правлінню банку.

Внутрішній аудит валютних операцій у банках доцільно розділити на операційний, фінансовий і стратегічний за цільовим призначенням робіт з аудиту.

Також слід зазначити, що система внутрішнього контролю пов'язана з ризиком. Вона відображає ставлення менеджменту до ризику. Таким чином, стійка система внутрішнього контролю необхідна для ефективного управління ризиком. Ці дві компоненти тісно пов'язані між собою, й ігнорування однієї з них відразу ж негативно вплине на діяльність банку.

На підставі аналізу аудиторських процедур можна визначити три основні етапи процесу внутрішньобанківського аудиту валютних операцій: організація аудиту; виконання аудиту; узагальнення і реалізація результатів аудиту.

Наук. керівн. Азізова К. М.

Література: 1. Данилевский Ю. А. Аудит : учебн. пособ. / Данилевский Ю. А., Шапигузов С. М., Релизов Н. А. – М. : ИД ФБК ПРЕСС, 1999. – 544 с. 2. Облік і аудит у банках : навч. посібн. / О. В. Васюренко, Л. В. Сердюк, О. М. Сидоренко та ін. – К. : Знання, 2008. – 623 с. 3. Аренс Э. А. Аудит / Э. А. Аренс, Дж. К. Лоббек ; пер. с англ. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 558 с. 4. Робертсон Дж. Аудит / Дж. Робертсон ; пер. с англ. – М. : Контакт, 1993. – 496 с. 5. Про банки і банківську діяльність : Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р. (із змінами, внесеними згідно із Законом № 3265-VI від 21.04.2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>. 6. Про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України : Положення № 114 від 20.03.1998 р. (із змінами, внесеними згідно із Постановою Правління НБУ № 494 від 03.12.2001 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>. 7. Сарахман О. М. Аудит у банках : навч. посібн. / О. М. Сарахман. – К. : УБС НБУ, 2008. – 334 с. 8. Сухарева Л. Внутренний аудит банка: значимость формирования нового знания о его концептуальных основах / Л. Сухарева, Е. Ретюнских // Бухгалтерский учет и аудит. – 2009. – № 9. – С. 60–64.